

TIPOGRAFSKI GESLOVNIK

A

AKCENT (accent)

Znamenje za naglas; navadno nad črko (slovenski jezik), tudi pod črko.

AKCENTIRANA ČRKA (accented letter)

Črka, pri kateri je akcent del črkovne podobe; glej PODOBA ČRKE.

AKCIDENČNA PISAVA (glyphic, decorativ, display)

Črke posebnih oblik, npr.: votle, črtkane, črtane, okrašene, osenčene, podvojene ali še večkrat pomnožene poteze, šablonizirane idr.; glej tudi dekorativna pisava, pisava za naslove.

ALDINE KURZIVNA PISAVA (Aldine italic)

Prva kurzivna pisava, 1501. jo je izdelal Francesco Griffo za Aldusa Manutiusa; glej KURZIVNA ČRKA.

ANGLEŠKI NAREKOVAJ; glej ZGORNJI NAREKOVAJ

ANGLOSAŠKI MERSKI SISTEM (point system, Anglo-American system)

Osnovna enota pica [pajka] (zaokroženo) meri 4,218 mm, razdeljena na 12 pik, pika (zaokroženo) meri 0,351 mm; glej TIPOGRAFSKI MERSKI SISTEM.

APOSTROF; glej OPUŠČAJ

ARABSKA ŠTEVILKA (Arabic numeral, Arabic figure)

Številčni znak (števka) za zapisovanje števil; v Evropo naj bi to obliko števk prinesli Arabci; danes je splošno uporabljana; oblikovno ločimo: navadno arabsko številko, renesančno številko; glej RIMSKA ŠTEVILKA.

ASCENDER; glej PODALJŠEK NAVZGOR

ASCII (ASCII; American Standard Code for Information Interchange)

Ameriška standardna koda za informacijsko izmenjavo; glej NABOR ZNAKOV ASCII.

ASTERISK (asterisk)

Zvezdica za označevanje opomb; glej OPOMBA.

ATM (ATM; Adobe Type Manager)

Kratice za program Adobovo tipografsko upravljanje; program omogoča, da pisave na zaslonu vidimo, kot bi bile izpisane z laserskim tiskalnikom; vektorske oz. obrisne pisave spremeni v bitne; omogoča, da pri dodatni deformaciji črke njeni robovi niso dodatno nazobčani; uporablja pisave Type 1.

B

BAROČNA PISAVA (transitional)

Spada v sklop dvodebelinskih pisav, povečana je razlika v širini tankih in podebeljenih potez, podebeljene poteze so že skoraj pokončne, serifi so bolj položni, prečna poteza pri minuskuli **e** je ravna in nad sredino, naklon pri kurzivnih črkah je največkrat pod kotom 15°.

BEL ROB (margin)

Tipografsko nepotiskan prostor med zrcalom in robom lista; beli robovi okoli zrcala so pri knjigah v določenem razmerju, notranji rob je najožji, zgornji malo širši, zunanji še širši in spodnji najširši, npr.: 2 : 2,5 : 3 : 3,5; glej tudi prazen rob; glej ZRCALO.

BEL PROSTOR; glej PRAZEN PROSTOR

BELINA; glej PRAZEN PROSTOR

BENEŠKA RENESANČNA PISAVA (humanist, venetian)

Spada v sklop dvodebelinskih pisav; zgodnja renesančna pisava; osnovne poteze so vertikalne, okrogla podebeljena poteza ima skoraj obliko kroga, srednji črkovni pas je zmerno visok, izrazito poševen zgornji serif pri minuskulah, rahlo poševna spodnja serifa na obeh straneh glavne poteze, prečna poteza pri minuskuli **e** je poševna; glej RENESANČNA PISAVA.

BERLJIVOST (readability)

Dojemanje besedila v povezavi njegove tipografske ponazoritve in vsebine; navadno merjena s hitrostjo branja in pomnjenjem besedila; glej ČITLJIVOST.

BÉZIEROVA KRIVULJA (Bézeir curve)

Gladka geometrijska krivulja, določena s štirimi točkami; prvi dve določata začetek in konec krivulje, drugi dve njeno ukrivljenost; povezava obeh parov točk podaja tangenti na krivuljo v izhodiščni in končni točki; uporabna v številnih računalniških programih za načrtovanje in risanje.

BIT (bit)

Osnovna, najmanjša enota informacije oz. mera za količino informacije v računalništvu; informacija lahko zavzame dve vrednosti: 0 ali 1 oz. resnično ali lažno ali kot odgovor na vprašanje: da ali ne.

BITNA PISAVA (bit-mapped font)

Pisava, katere znaki so sestavljeni iz točk; njena slabost: ni mogoče poljubno spremeniti velikosti, saj se ne prilagaja spremenjenim ločljivostim; glej VEKTORSKA PISAVA.

BORGIS (bourgeois)

Ime za stopnjo pisave velikosti 9 enot; glej TIPOGRAFSKI MERSKI SISTEM.

BRILJANT (minikin)

Ime za stopnjo pisave velikosti 3 enote; glej TIPOGRAFSKI MERSKI SISTEM.

C

CELEC (em quad, em, mutton)

Kvadrat s stranico velikosti stopnje pisave.

CICERO (pica)

Osnovna tipografska merska enota Didotovega merskega sistema, meri (zaokroženo) 4,513 mm, razdeljen na 12 enot.

Č

ČITLJIVOST (legibility)

Dojemanje besedila glede na tipografsko ponazoritev; na to vplivajo: oblika pisave (vrsta in različica), velikost srednjega črkovnega pasu, oblika in velikost serifov, velikost pisave idr.; navadno merjena s hitrostjo branja in pomnjenjem besedila; glej BERLJIVOST.

ČLEN; glej PARAGRAF

ČOLN (galley)

Podlaga za postavitve stavka; sestavljen iz cinkove ali jeklene plošče in železnega okvirja na treh straneh, četrta stran je prosta, dve stranici (leva in desna) okvirja segata nekoliko čez ploščo.

Zdaj s certifikatom FSC!

Kdor ima visoka pričakovanja, tiska na Color Copy.

Color Copy – the leading paper.

Papir vam zagotavlja izredno ostre odtise, sijajne barve in izjemen nanos le-teh. Prehodnost papirja skozi naprave je odlična in bistveno zmanjšuje obrabo tiskalnikov. Odločite se še danes za vodilni papir in izdelajte tudi vi odlične dokumente za posebne priložnosti!

Pišite nam na: mondibpscp@mondibp.com

By buying products with the FSC label you are supporting the growth of responsible forest management worldwide

© 1996
SGS-COC-0639

Forest Stewardship Council A.C.

TIPOGRAFIJA

ČRKOVNA ČRTA (baseline)

Spodnja meja podobe črke; glej tudi osnovna črta.

ČRKOVNA DRUŽINA; glej VRSTA PISAVE

ČRKOVNA PODOBA; glej PODOBA ČRKE

ČRKOVNA PODSKUPINA; glej PODSKUPINA PISAV

ČRKOVNA SKUPINA; glej SKUPINA PISAV

ČRKOVNA VIŠINA (height to paper)

Višina svinčenega ulitka od podnožja do vrha s podobo črke.

ČRKOVNA VRSTA; glej RAZLIČICA PISAVE

ČRKOVNI RAZDELILNIK; glej FONT

ČRKOVNI SLOG; glej SKUPINA PISAV

ČRKOVNJAK (type case, composing case, case)

Predal, v katerem so razporejeni črkovni znaki in drobno polnilno gradivo ene stopnje črk ene garniture pisave.

ČRTA VERZALKE (cap line, capital line)

Zgornja meja črkovne podobe verzalke.

D

DALJŠI POMIŠLJAJ; glej DOLGI POMIŠLJAJ

DEBLO (shank, stem, body)

Pokončni kvader iz svinčeve zlitine, na katerem je ulita podoba črke; glej tudi svinčeni ulitek.

DEKORATIVNA PISAVA; glej AKCIDENČNA PISAVA

DELEATUR (deletion mark, delete)

Korekturno znamenje, pomeni: odstraniti.

DELJAJ (hyphen)

Levostična kratka črtica na koncu vrste besedila; zaznamuje deljenost besede; glej tudi vezaj.

DESCENDER; glej PODALJŠEK NAVZDOL

DESNANO NASLONILO (ragged left, flush right)

Vrstice besedila so poravnane na desni strani, leva stran je nepravilna; glej PORAVNAVA BESEDILA.

DIAMANT (diamond)

Ime za stopnjo pisave velikosti 4 enote; glej TIPOGRAFSKI MERSKI SISTEM.

DIDOTOV MERSKI SISTEM (Didot system, Continental system)

Osnovna enota cicero (zaokroženo) meri 4,513 mm, razdeljen na 12 enot, enota (zaokroženo) meri 0,376 mm; glej tudi normalni merski sistem; glej TIPOGRAFSKI MERSKI SISTEM.

DIVIZ; glej DELJAJ

DNO ČRKE (vertex)

Spodnji del črkovne podobe, pogosto sega čez črkovno črto, npr. pri črkah: v, V, w, W.

DODELANA LINEARNA PISAVA (neo-grotesque)

Spada v sklop enodebelinskih pisav; podskupina linearne pisave; minimalna razlika v podebelitvi potez ali pa je sploh ni; glej LINEARNA PISAVA.

DOLGI POMIŠLJAJ (em-dash, em-rule)

Stična ali nestična dolga (najdaljša) črtica; v slovenščini ni več široko uporabljan; izjemoma se uporablja nestično za ločevanje povedi iz različnih besedil; glej tudi podaljšani pomišljaj, daljši pomišljaj; glej POMIŠLJAJ.

DPI (dpi; dots per inch)

Kratica za število točk na palec; merilo za gostoto prikaza oz. izpisa, število točk na dolžini enega palca (25,4 mm); glej LOČLJIVOST.

DRUŽINA PISAV (typeface family, family)

Vse garniture pisave enega imena, npr.: svetla, navadna, polkrepka, krepka, kurzivna times; novejši izraz: vrsta pisave; glej tudi črkovna družina, glej VRSTA PISAVE.

DTP MERSKI SISTEM (DTP point system)

Osnovna enota pica [pajka] (zaokroženo) meri 4,233 mm, razdeljena na 12 pik, pika (zaokroženo) meri 0,352 mm; glej TIPOGRAFSKI MERSKI SISTEM.

DVOJNI NAREKOVAJ (double quotation mark)

Desno- in levostično ločilo; zaznamuje: dobesedni govor, citirano besedilo, posebni poudarek ali pomen; v rabi najprej dvojni narekovaj, nato enojni narekovaj, oblikovno morata biti enaka; glej tudi enojni narekovaj; spodnji-zgornji narekovaj, srednji narekovaj; glej NAREKOVAJ.

DVOPIČJE (colon)

Levostično ali nestično ločilo; levostično zaznamuje: naštevanje, vrinjeni stavek; nestično zaznamuje: razmerje, deljenje.

E

EGIPČANSKA PISAVA (slab serif, square serif)

Spada v sklop enodebelinskih pisav, serifi so pravokotne črte, med njimi in osnovnimi potezami je le majhna razlika v debelini, prečna poteza minuskule **e** je ravna in v sredini ali za spoznanje višje; glej tudi pisava z oglatimi serifi.

EKSPONENT (superscript, superior)

Manjši številčni ali črkovni znak, zapisan višje od srednje črte; uporaben v matematičnih, kemijskih ipd. besedilih; glej INDEKS.

EKSTRA KREPKA ČRKA (heavy)

Črka z izrazito močno podebeljenimi potezami; glej NAVADNA ČRKA.

EKSTRA RAZŠIRJENA ČRKA (extra extended, extra expanded)

Črka z zelo razširjeno podobo črke; glej NAVADNA ČRKA.

EKSTRA ZOŽENA ČRKA (extra condensed, extra compressed)

Črka z zelo zoženo podobo črke; glej NAVADNA ČRKA.

ELEKTRONSKA KURZIVA (sloped, oblique)

Računalniško nagnjena črka v desno (ali v levo) pod določenim kotom; glej tudi nagnjena črka; glej KURZIVNA ČRKA.

ENOJNI NAREKOVAJ (single quotation mark)

Desno- in levostično ločilo; zaznamuje določeno besedilo: posebni poudarek, pomen; v rabi najprej dvojni narekovaj, nato enojni narekovaj (znotraj dvojnega narekovaja), oblikovno morata biti enaka; glej tudi dvojni narekovaj; spodnji-zgornji narekovaj, srednji narekovaj; glej NAREKOVAJ.

ENOTA; glej TIPOGRAFSKA ENOTA

EPIGRAF; glej MOTO

ET (ampersand); Tipografsko znamenje (&); nadomešča veznik »in«.

F

FLEURON (fleuron)

Rastlinski okrasek, npr.: list, cvet.

FOLIO (1. folio; 2. folio; 3. folio)

1. List rokopisa oziroma manuskripta; 2. številka strani oz. lista v knjigi; 3. standardna velikost pol papirja, zgibanih na polovico, tako tvorijo velikost knjige.

FONT (fount, font)

Računalniški zapis (računalniška koda) nabora vseh črkovnih in nečrkovnih znakov ene različice pisave in tudi določene velikosti; včasih je font označeval vse svinčene črkovne in nečrkovne znake ene različice pisave in ene velikosti, npr. kurzivna times new roman velikosti 10 tipografskih enot; glej tudi črkovni razdelilnik; glej VRSTA PISAVE.

FRANCOSKA RENESANČNA PISAVA (garalde, Garamond old style)

Spada v sklop dvodebelinskih pisav; mlajša renesančna pisava; poteze črk so mehkejši, zgornji serifi bolj trikotno oblikovani, spodnji serifi krajši, prečna poteza pri minuskuli **e** je ravna, verzalke so pogosto nižje kakor minuskule, ki segajo v tudi v zgornji črkovni pas, npr.: b, d, h, k, l; glej RENESANČNA PISAVA.

G

GARMOND (long primer)

Ime za stopnjo pisave velikosti 10 enot; glej TIPOGRAFSKI MERSKI SISTEM.

GARNITURA (series of type, type sort)

Vse stopnje oz. velikosti črk enega imena, npr.: times navadna od najmanjše do največje stopnje črk.

GEOMETRIJSKA LINEARNA PISAVA (geometric)

Spada v sklop enodebelinskih pisav; podskupina linearne pisave; oblikovana na osnovnih geometrijskih likih; glej LINEARNA PISAVA.

GLAJENJE KRIVULJ (1. anti-aliasing, smoothing; 2. hinting)

1. Zmanjševanje zobčanja krivulj, katere vzrok je premajhna ločljivost grafičnega prikazovalnika, zaslon; glej ZOBČANJE KRIVULJ; 2. metoda za zmanjševanje zobčanja krivulj pri izpisovanju različnih velikosti vektorske pisave.

GLAVA (1. head margin; 2. face)

1. Zgornji rob strani knjige (časopisa, revije ipd.); glej BELI ROB; 2. vrh svinčenega ulitka.

GLAVNO BESEDILO (body text)

Besedilo, v katerem je zapisana osnovna, glavna vsebina; zanj mora biti uporabljena primerno oblikovana pisava, primerne velikosti, ki omogoča hitro, enostavno branje; navadno v velikosti od 8 do 12 tipografskih enot; glej tudi pisave za naslove.

GLIF (1. glyph; 2. glyph)

1. V računalniški pripravi besedila pomeni obliko posameznega znaka (npr. črka, številka, ločilo) določene različice pisave, zapisano z znakovno kodo, potrebno za prikaz znaka na zaslonu ali za izpis; npr. črka z akcentom potrebuje dva glifa oz. videza znakov, enega za akcent, drugega za črko; glej tudi videz znaka; glej ZNAK, ZNAKOVNA KODA; 2. grafični element na delovni površini računalnika, npr.: gumb, mapa.

GOTICA (black letter)

Pisava z lomljenimi potezami, npr.: tekstura, fraktura, rotunda, schwabacher; glej tudi gotška pisava.

GOTSKA PISAVA; glej GOTICA

H

HRBET (1. gutter margin; 2. back)

1. Notranji rob strani knjige (časopisa, revije ipd.); glej BELI ROB; 2. zadnja ploskev svinčenega ulitka.

HTML (HTML; HyperText Mark-up Language)

Kratka jezika za označevanje mnogovrstnega besedila; standardni jezik za predstavitev dokumentov na svetovnem spletu, zasnovan na standardu SGML; definira strukturo dokumenta in dovoljuje povezave mnogovrstnega besedila med deli besedila ter med različnimi dokumenti; glej tudi XML; glej SGML.

Številka 1 v svetu tiskarskih barv

SunChemical

Hartmann, d.o.o., na Brnčičevi ul. 31 v industrijski coni Ljubljana-Črnuče vam iz zaloge ponuja popoln program tiskarskih barv, lakov in pomožnih sredstev najvišjega kakovostnega razreda:

OFSETNI TISK NA POLE

- ECOLITH – visokopigmentirane procesne barve najnovejše generacije, izdelane izključno na bazi rastlinskih olj, primerne za vse podloge
- IROCART – koncentrirani monopigmenti za mešanje in tisk (kartonaža, etikete ...)
- popolna paleta pomožnih tiskarskih sredstev in lakov za ofsetni tisk
- specialne tiskarske barve (za tisk na nevpojne materiale, plakate, fluorescenčne, kovinske ...)

BARVE ZA ROTACIJSKI OFSETNI TISK (Heatset, Coldset)

UV BARVE IN LAKI za vse tehnike tiska oziroma nanosa

VODNI LAKI vseh vrst (za lakirne enote, za barvnik, za neposredni kontakt ...)

FLEKSOTISKARSKÉ BARVE na bazi vode in topil

DODATNE SERVISNE STORITVE

tima tehnologov Hartmann, d.o.o.:

- hitra priprava vseh mešanih ofsetnih barv (PANTONE, HKS, RAL ... predloga) v lastni mešalnici s spektrofotometričnim nadzorom, preizkusnim odtisom
- tehnološki auditi z meritvami (vlažilna voda, temperature ...) in svetovanjem našim kupcem
- svetovanje in inženiring računalniško vodenih sistemov za doziranje tekočih barv (flekso- in bakrotisk)
- organizacija strokovnih izobraževanj, seminarjev, praktičnega usposabljanja

HARTMANN

Sun Chemical, Hartmann, d.o.o.
Brnčičeva ulica 31, 1231 Ljubljana-Črnuče
tel. 01/563 37 02, -14, -15, faks -03
e-mail: igor.sun@siol.net

TIPOGRAFSKI GESLOVNIK

HTTP (HTTP; HyperText Transfer Protocol)

Kratika internetnega protokola za izmenjavo mnogovrstnega besedila v svetovnem spletu; najpomembnejši protokol v spletu; glej SVETOVNI SPLET.

HUMANISTIČNA LINEARNA PISAVA (humanist)

Spada v sklop enodebelinskih pisav; podskupina linearne pisave; ima več značilnosti rokopisnih rimskih pisav; glej LINEARNA PISAVA.

H-VIŠINA; glej VELIKOST VERZALKE

I

INDEKS (subscript, inferior)

Manjši številčni ali črkovni znak, zapisan nižje od črkovne črte; uporaben v matematičnih, kemijskih ipd. besedilih; glej EKSPONENT.

INICIALKA (initial, raised cap, drop cap)

Začetna črka v prvi vrstici poglavja ali dela besedila, za več stopenj večja črka (običajno verzalka), kot je glavno besedilo, sega čez eno ali več vrstic besedila; ločimo: navadne, okrašene in ilustrirane inicialke.

INKUNABULA (incunabula)

Prva tiskana knjiga, natisnjena do 31. decembra 1500; izraz izhaja iz latinske in cunabulis, kar pomeni v zibki.

INTERNET (internet)

Med seboj povezuje omrežja različnih vrst in velikosti, ki uporabljajo komunikacijski nabor TCP/IP; omogoča raznovrstne storitve, npr.: svetovni splet, elektronsko pošto, novičarske skupine, telnet, prenos podatkov, iskanje informacij, klepetanje po računalniku; glej tudi medmrežje.

INTERPOLACIJA (1. interpolation; 2. interpolation)

1. Določitev (matematično) vmesnih vrednosti (npr. v širini podobe, podebelitvi potez) med danima točkama; uporabno, npr. pri vektorskih oz. obrisnih pisavah; 2. določitev prehodov barvnih odtenkov med danima barvama.

ISBN (ISBN; International Standard Book Number)

Mednarodna standardna številka knjige; definirana številka knjige v mednarodnem sistemu številke knjig, desetmestna številka, sestavljena iz štirih delov: številke države, številke založnika, številke knjige, kontrolne številke (obvezno enomestna številka).

ISO (ISO; International Standards Organization)

Mednarodna organizacija za standarde; mednarodni standardi v računalništvu omogočajo izmenjavo podatkov med napravami različnih proizvajalcev; glej NABOR ZNAKOV ISO.

ISSN (ISSN; International Standard Serial Number)

Mednarodna standardna številka publikacije; definirana številka publikacije (revije, časopisa) v mednarodnem sistemu številke publikacij.

IZDOLBINA (counter)

Poglabljeni del med posameznimi potezami pri svinčeni črki.

IZPOSTAVLJEN UMIK (hanging indent)

Začetek prve vrste novega odstavka je na levem robu zrcala ali stolpca, naslednje vrste odstavka so umaknjene v desno, npr. za velikost celca; glej UMIK.

K

KAPITELKA (small cap, small capital)

Verzalka, visoka kot srednji črkovni pas; ločimo: prave kapitelke (originalno izdelane), elektronske kapitelke (verzalke, pomanjšane na velikost srednjega črkovnega pasu).

KAPLJA (tear [kaplja], ball [krog])

Pri nekaterih pisavah značilna poteza za minuskule: a, c, f, r; glej tudi krog.

KLASICISTIČNA PISAVA (modern, didone)

Spada v sklop dvodebelinskih pisav, največja razlika med tankimi in podebeljenimi potezami, osi črk so pravokotne, serifi so tanki in vodoravni, prečna poteza minuskule e je vodoravna in nekoliko nad sredino.

KLICAJ (exclamation mark)

Levostično končno ali nekončno ločilo; nekončno ločilo stoji znotraj oklepaja, zaznamuje poseben poudarek; končno ločilo zaznamuje vzklično poved.

KLJUNAST SERIF (beaked serif)

Posebna oblika serifa, značilna za zaključek prečne črte, npr. pri majuskulah: E, L; glej SERIF.

KODIRANJE ZNAKOV (character encoding)

Določanje kode (navadno številčne) posameznemu znaku v celotnem naboru črkovnih in nečrkovnih znakov; npr. če je znakovna koda zapisana 8-bitno, je tabela znakovnega kodiranja omejena z 256 mesti; glej tudi znakovna koda; glej NABOR ZNAKOV.

KODNA TABELA; glej NABOR ZNAKOV

KOLONEL (minion)

Ime za stopnjo pisave velikosti 7 enot; glej TIPOGRAFSKI MERSKI SISTEM.

KONTRAST; glej TIPOGRAFSKI KONTRAST

KONUS (neck)

Del svinčene črke, ki daje krepkejšo podlago podobi črke in jo varuje pred obrabo.

KOREKTURA (correction)

Popravek napak, ki jih je označil korektor; ločimo: korekturo rokopisa, domačo korekturo, avtorsko korekturo, revizijo, superrevizijo.

KOREKTURNO ZNAMENJE (proof correction mark, proof mark)

Znamenje za označevanje napak v besedilu; glej KOREKTURA.

KREPKA ČRKA (bold)

Črka z močno podebeljenimi potezami; glej NAVADNA ČRKA.

KROG; glej KAPLJA

KURZIVNA ČRKA (italic)

Originalno nagnjena črka v desno pod določenim kotom; glej NAVADNA ČRKA.

K-VIŠINA; glej ZGORNJI ČRKOVNI PAS

L

LEVO NASLONILO (ragged right, flush left)

Vrstice besedila so poravnane na levi strani, desna stran je neporavnana; glej PORAVNAVA BESEDILA.

LIGATURA (ligature)

Zveza dveh ali treh črk na enem deblu oz. na eni osnovi; razlikujemo leksične (npr. æ, œ, ß) in tipografske (npr. fi, fl, ff, ffi)* ligature (glej opombo na koncu prispevka).

LINEARNA PISAVA (sans serif, lineale)

Spada v sklop enodebelinskih pisav, črke nimajo serifov, prečna poteza minuskule e je ravna in v sredini; delijo se na štiri podskupine: zgodnje linearne pisave, dodelane linearne pisave, geometrijske linearne pisave, humanistične linearne pisave.

LOČLJIVOST (resolution)

Mera za določanje razločevanja med sosednjimi elementi (črtami ali točkami); ločimo, npr. ločljivost: zaslon (prikaza), skenerja, tiskalnika (izpisa); glej DPI.

LOMLJENI OKLEPAJ (angle bracket)

Uporaben predvsem pri večkratnih ponovitvah oklepaja v oklepaju; glej OKLEPAJ.

PAPIR ...

- **BELJENA CELULOZA LISTAVCEV
IN IGLAVCEV**
- **ČASOPISNI PAPIR**
- **GRAFIČNI PAPIRJI**
- **EKOLOŠKI/RECIKLIRANI PAPIRJI**

● Tovarniška 18, 8270 Krško, SLOVENIJA
Tel.: +386(0)7 48 11 100
Fax: +386(0)7 49 21 115, 49 22 077
E-mail: vipap@vipap.si, <http://www.vipap.si>

STROKOVNO IZRAZJE

M

MAJUSKULA (majuscule)

Velika črka, obsega srednji in zgornji, izjemoma tudi spodnji črkovni pas; glej VERZALKA.

MARGINALIJA (marginal note, side note, marginalia)

Dopolnilno besedilo na robu strani knjige, pojasnjuje vsebino, navaja letnice, člene ipd., lahko nadomešča naslov.

MATRICA (matrix)

Kos mehkejše kovine z vtisnjeno podobo črke; iz matrice se uliva poljubno število enakih svinčenih črk.

MEDIJA (english)

Ime za stopnjo pisave velikosti 14 enot; glej TIPOGRAFSKI MERSKI SISTEM.

MEDMREŽJE; glej INTERNET

MESO (shoulder)

Prostor pod podobo črke in nad njo, omogoča enakomerne prostore med skupaj postavljenimi vrsticami besedila.

MINUSKULA (minuscule, lower case letter)

Mala črka, obsega srednji črkovni pas, lahko srednji in zgornji ali srednji in spodnji črkovni pas, redko vse tri.

MNOGOVRSTNA MATRICA (multiple master)

Različica pisave PostScript, vsebuje dve ali več matric; omogoča prilagajanje širine potez velikosti pisave; med matricama z ultra svetlo in ultra krepko podobo je mogoče z interpolacijo dobiti preostale, po jakosti različne podobe črke; vsebuje dve (širina črke in širina poteze) ali štiri osi (širina črke, širina poteze, velikost črke, oblika serifov in drugih tipografskih dekoracij); glej tudi odprte pisave.

MOTO (epigraph)

Kratek izrek, citat, napis, pregovor v naslovni poli knjige ali na začetku poglavja; glej tudi epigraf.

MREŽA (grid)

Velikost in oblika zrcala z dodatnimi, pomožnimi linijami, lahko so: vertikalne, horizontalne, potekajo po diagonali, krivulji; uporabljane npr. za: širino in število stolpcev, prazen prostor med njimi, dolžino vrst glavnega besedila in marginalij, prazen prostor med njimi, določitev prostora, namenjenega drugim grafičnim elementom; glej ZRCALO.

N

NABOR ZNAKOV (character set, code set)

Množica znakov določene pisave oz. množica znakov, katere posamezna naprava prepozna, z natančno določeno številsko kodo, uporabno pri shranjevanju in prenašanju besedila; po številu bitov ločimo nabore znakov: 7-bitni (ASCII), 8-bitni (ISO), 16-bitni (Unicode); glej tudi kodna tabela, kodiranje znakov, znakovna koda.

NABOR ZNAKOV ASCII (ASCII character set)

Standardizirani 7-bitni nabor znakov, obsega 128 mest; glej tudi ASCII; glej NABOR ZNAKOV.

NABOR ZNAKOV ISO (ISO character set)

Nabor znakov ISO 8859, prilagojen večjezičnim okoljem, npr.: ISO 8859-1 (Latin 1) za jezike zahodne Evrope in svahili, ISO 8859-2 (Latin 2) za jezike srednje (centralne) in vzhodne Evrope (tudi slovenski jezik), ISO 8859-3 (Latin 3) za esperanto, ISO 8859-4 (Latin 4) predvsem za baltske jezike, ISO 8859-5 za jezike, zapisane v cirilici, ISO 8859-6 za arabščino, ISO 8859-7 za grški jezik, ISO 8859-8 za zapis hebrejskega jezika (jidiša), ISO 8859-9 (Latin 5) za turški jezik, ISO 8859-10 (Latin 6) za skandinavske jezike, ISO 8859-11 za tajski jezik, ISO 8859-13 (Latin 7) izboljšana podpora za baltske jezike, ISO 8859-14 (Latin 8) izboljšana podpora za keltski jezik, ISO 8859-15 (Latin 9 oz. Latin 0) izboljšana podpora za jezike zahodne Evrope; standardizirani 8-bitni nabor znakov, obsega 256 mest; glej tudi ISO; glej NABOR ZNAKOV.

NABOR ZNAKOV UNICODE (Unicode character set)

Zasnovan na ISO/IEC 10646 (univerzalni nabor znakov), združuje več naborov znakov (kodnih tabel) v enega; pokriva potrebe za zapisovanje večine svetovnih naravnih jezikov, npr. koristen za jezike s posebnimi znaki (slovenski jezik); standardizirani 16-bitni nabor znakov, obsega 65536 mest; glej NABOR ZNAKOV.

NAGNJENA ČRKA; glej ELEKTRONSKA KURZIVA

NAREKOVAJ (quotation mark)

Narekovaj zaznamuje navedek premege govora, citiranega besedila, poseben pomen ali vrednost posamezne besede, besedne zveze; ločimo dvojni in enojni narekovaj; v slovenščini uporabna spodnji-zgornji in srednji narekovaj; glej tudi spodnji-zgornji narekovaj, srednji narekovaj; glej ENOJNI NAREKOVAJ, DVOJNI NAREKOVAJ.

NAVADNA ARABSKA ŠTEVILKA (lining figure, lining number)

Številka, sega v srednji in zgornji črkovni pas; glej tudi renesančna arabska številka; glej ARABSKA ŠTEVILKA.

NAVADNA ČRKA (regular, book, roman)

Običajna, pokončna oblika črke, potez nima posebej podebeljenih (polkrepka, krepka, ekstra krepka črka, ultra krepka črka) ali stanjšanih (tanko, svetla, ultra svetla črka), niti nagnjenih pod določenim kotom (kurzivna).

NAVADNI POMIŠLJAJ; glej POMIŠLJAJ

NAZOBČANJE KRIVULJ; glej ZOBČANJE KRIVULJ

NEGATIVNA ČRKA (cameo, inverse)

Bela črka na črni ali barvni podlagi, ozadju.

NEGATIVNA POŠEVNICA (back slash, backward slash)

Stično ločilo; npr. za zapisovanje ločevanja imenikov, podimenikov, datotek; glej POŠEVNICA.

NOGA (1. foot margin)

1. Spodnji rob strani knjige (časopisa, revije ipd.); glej BELI ROB; 2. glej PODNOŽJE; 3. glej SPODNJI KRAK.

NONPAREJ (nonpareil)

Ime za stopnjo pisave velikosti 6 enot; glej TIPOGRAFSKI MERSKI SISTEM.

NORMA (direction mark)

Oznaka na dnu prve strani knjigoveške pole, vsebuje naslov knjižnega dela ali ime avtorja, stoji za signaturo v isti vrsti; v pomoč knjigovezu, da lahko pravilno, po vrstnem redu, zbere knjigoveške pole v knjižni blok; glej SIGNATURA.

NORMALNI MERSKI SISTEM; glej DIDOTOV MERSKI SISTEM

NOTRANJI DEL ČRKE (counter)

Notranjost podobe črke; lahko je zaprt, npr. pri minuskulah: a, b, d, g, o, p; lahko je odprt oz. delno odprt, npr. pri minuskulah: c, č, h, m, n, u, v.

NOVI DIDOTOV CICERO (new Didot pica)

Osnovna tipografska merska enota novega Didotovega sistema meri 4,500 mm, razdeljena na 12 enot; glej CICERO.

NOVI DIDOTOV SISTEM (new Didot system)

Vpeljan 1978, osnovna tipografska merska enota novi Didotov cicero meri 4,500 mm, razdeljen na 12 enot, enota meri 0,375 mm; glej DIDOTOV MERSKI SISTEM, TIPOGRAFSKI MERSKI SISTEM.

O

OBLI SERIF (bracketed serif, adnate serif)

Najbolj razširjena oblika serifa; med potezo in serifom je postopen, obel prehod; značilen za renesančne in baročne pisave; glej SERIF.

OBRISNA PISAVA; glej VEKTORSKA PISAVA

ODPRTA PISAVA (OpenType)

Pisava, združuje tehnologijo pisav PostScript in TrueType; odpravila naj bi probleme v (ne)kompatibilnosti zapisov pisav; vsebuje del tehnologije mnogovrstnih matric; za nabor znakov na voljo 65536 mest; glej tudi pisava OpenType, mnogovrstna matrica; glej VEKTORSKA PISAVA.

OGLATI OKLEPAJ (square bracket)

Oglati oklepaj se uporablja za oklepaj v oklepaju; tudi za oštevilčenje literaturnih virov; glej OKLEPAJ.

OGLATI SERIF (slab serif, square serif)

Serif v obliki pravokotnega nastavka, enake oz. skoraj enake debeline kot poteze črke, prehod med potezo in serifom je oster; značilen za egipčanske pisave; glej SERIF.

OKLEPAJ (bracket)

Dvodelno ločilo (uklepaj, zaklepaj); loči: variacije, dopolnitve, podatke v besedilu, dele besede ali besedne zveze, vrinjene dele stavkov ali stavke od glavnega dela povedi; zaklepaj je enodelno ločilo, večinoma neskladensko; ločimo: okrogli oklepaj, oglati oklepaj, zaviti oklepaj, lomljeni oklepaj.

OKO (eye). Notranjost pri minuskuli e.

OKROGLA POTEZA (bowl)

Zaprta ali samo delno zaprta okrogla oz. ovalna poteza; značilna npr. za črke: b, B, g, o, O, p, P, q.

OKROGLI OKLEPAJ (parenthes)

V splošni rabi najbolj uporabljan oklepaj; kot zaklepaj se večinoma uporablja okrogli zaklepaj; glej OKLEPAJ.

OPOMBA (footnote)

Pojasnilo k besedilu, stavljeno na dnu strani, koncu poglavja ali knjige; opombe so navadno označene na dva načina: z zvezdicami (asteriski) ali s številkami; dvojne opombe so včasih označene: z znamenjem za stopinje ali z znamenjem za smrt.

OPTIČNO IZENAČEVANJE (letterspacing, letterfit)

Izenačevanje beline s povečevanjem ali z zmanjševanjem prostorov med črkami, predvsem verzalkami in kapitelkami.

OPUŠČAJ (apostrophe)

Zaznamuje izpuščeno črko, del besede; popolnoma stično, levo- in desnostično ločilo; glej tudi apostrof.

OSNOVNA ČRTA; glej ČRKOVA ČRTA

OSNOVNA POTEZA (stem, stroke)

Glavna poteza črkovne podobe; pri nekaterih črkah je navpična, npr.: b, B, K, k, I, l; pri drugih črkah je poševna, npr.: A, v, V.

P

PAGINA (page number)

Številka strani v knjigi (časopisu, reviji ipd.).

PAGINACIJA (page numbering, pagination)

Oštevilčenje strani s paginami; ločimo mrtvo in živo paginacijo; glej PAGINA.

PANKRT (orphan)

Prva vrstica novega odstavka in hkrati zadnja vrstica na strani ali v stolpcu; glej tudi si-rotta; glej VDOVA.

PARAGRAF (1. paragraph, pilcrow; 2. section)

1. Tipografsko znamenje (¶); označuje nov odstavek; uporabno kot dekorativno znamenje za nov odstavek; uporabljano nestično; 2. tipografsko znamenje (§); nadomešča izraz člen; uporabljano nestično; glej tudi člen.

IZDELAVA

orodij za izsek in zasek na lesu in kotermu

OSTRENJE

ravnih HSS nožev
ravnih HM (vidia) nožev
krožnih nožev za perforacijo

PRODAJA GRAFIČNIH STROJEV

znašalni stroji za revije in brošure
vrtalni stroji vseh vrst
spenjalni stroji "ena glava - dve glavi"

• rezalni stroji 76, 92, 115, 132, 168 in trorezniki

kopirni stroji za plošče
razvijalni stroji za plošče

PRIBOR IN REPROMATERIAL

vse vrste nožev za rezalne stroje
v HSS in HM (vidia) kvaliteti
podložne letve
svedri za papir od 2 - 35 mm
sponke za spenjalnike Nagel

ODKUP IN PRODAJA RABLJENIH STROJEV

kontaktna oseba g. Kastelic Srečko - 041 / 765 411

*Smo najostrejši
na Štajerskem!*

FELIX d.o.o.

Trnoveljska cesta 2, SI - 3000 Celje
tel. 03 / 428 45 60, fax 03 / 428 45 70

e-mail: felix@siol.net, info@gro-felix.si, www.gro-felix.si

GRAFIČNO OBLIKOVANJE

PATRICA (punch)

Podolgovat kvader iz kovine, na vrhu ima zrcalno podobo črke; glej tudi pečatnik.

PDF (PDF; Portable Document File)

Kratika enostavno prenosljivega zapisa dokumenta; format zapisa, omogoča nespremenjen opis besedila, slikovnega gradiva, oblike strani ali mnogovrstnih povezav; glej POSTSCRIPT.

PDL (PDL; Page Description Language)

Kratika jezika za opis strani; programski jezik za opisovanje posamezne strani besedila in slikovnega gradiva.

PEČATNIK; glej PATRICA

PERL (pearl)

Ime za stopnjo pisave velikosti 5 enot; glej TIPOGRAFSKI MERSKI SISTEM.

PETA (spur). Dodatna poteza, pri nekaterih vrstah pisav značilna za majuskulo G.

PETIT (brevier)

Ime za stopnjo pisave velikosti 8 enot; glej TIPOGRAFSKI MERSKI SISTEM.

PI PISAVA (Pi font)

Pisava, vsebuje nečrkovne in neštevilčne znake, npr.: posebne znake in simbole, matematična znamenja, tudi dekorativne okraske; glej tudi slikovna pisava.

PIKA (1. full-stop)

1. Končno in nekončno levostično ali stično ločilo; 2. glej TIPOGRAFSKA ENOTA.

PISAVA OPENTYPE; glej ODPRTA PISAVA

PISAVA POSTSCRIPT (PostScript font)

Vektorska pisava, omogoča lep izpis črk pri poljubni velikosti; glej tudi pisava Type 1; glej VEKTORSKA PISAVA.

PISAVA TRUETYPE (TrueType)

Vektorska pisava, sestavljena iz dveh delov: sistemski del (skrbi za pravilno prikazovanje pisav) in pisava, ta je shranjena v datoteki, na pomnilnik se naloži po potrebi; glej VEKTORSKA PISAVA.

PISAVA TYPE 1 (Type 1)

Standard za digitalne pisave; PostScript vektorska oz. obrisna pisava, vključuje glajenje; vsebuje tudi zaslonsko, bitno pisavo; obstajali sta pisavi Type 2 in Type 3, vendar ne več (Type 2) oz. sta spremenjeni v Type 1 (Type 3); glej PISAVA POSTSCRIPT.

PISAVA Z OGLATIMI SERIFI; glej EGIPČANSKA PISAVA

PISAVA ZA NASLOVE (headline typeface)

Pisava za naslove oz. naslovne vrste besedila; navadno večje stopnje oz. velikosti, lahko tudi drugačne oblike kot pisava, uporabljena za glavno besedilo; pisave za naslove ne vsebujejo vedno celega nabora črkovnih in nečrkovnih znakov kot pisave za glavno besedilo; navadno v velikosti, večji kot 14 tipografskih enot; glej tudi glavno besedilo.

PODALJŠANI POMIŠLJAJ; glej DOLGI POMIŠLJAJ

PODALJŠEK NAVZDOL (descender)

Del črkovne podobe, sega v spodnji črkovni pas; značilen za minuskule: g, j, p, q, y; glej tudi descender, rep.

PODALJŠEK NAVZGOR (ascender)

Del črkovne podobe, sega v zgornji črkovni pas; značilen za minuskule: b, d, f, h, k, l, t; glej tudi ascender, vrat.

PODEBELITEV (weight)

Širina posameznih potez črke je pri različicah pisave z različno podebelitvijo različna, nanaša se na različice pisave: ultra svetla, svetla, tanka, polkrepka, krepka, ekstra krepka, ultra krepka; starejši izraz: širina reza; glej tudi širina reza.

PODNOŽJE (feet)

Spodnja ploskev svinčenega ulitka; glej NOGA.

PODOBA ČRKE (face, character)

Stvarna oblika črke.

PODPIČJE (semicolon)

Levostično nekončno ločilo; loči posamezne dele povedi krepkeje kot vejica in šibkeje kot pika.

PODSKUPINA PISAV (subdivision of group of typefaces, subgroup of typefaces)

Več vrst ali družin pisav skupaj, po značaju ali slogu so si med seboj podobne; značilno za skupino linearnih pisav, npr. geometrijske linearne pisave; glej tudi črkovna podskupina; glej SKUPINA PISAV.

POLKREPKA ČRKA (medium)

Črka z nekoliko podebeljenimi potezami; glej NAVADNA ČRKA.

POLNI FORMAT (justify)

Vrstice besedila so poravnane na levi in desni strani; glej PORAVNAVA BESEDILA.

POLNILNO GRADIVO (spacing material, blank material)

Svinčeno gradivo za zapolnjevanje praznega prostora, npr.: razpirala ali spaciji, kvadrati, medvrstniki, reglete.

POLOVINEC (en quad, en, nut)

Polovica celca; glej CELEC.

POMIŠLJAJ (en-rule, en-dash)

Stično ali nestično ločilo; po obliki daljša črtica kot vezaj ali deljaj; oblikovno ločimo navadni in dolgi pomišljaj (izjemoma v rabi); enodelni nestični pomišljaj zamenjuje vejico pri poudarjanju besede, misli, nakazuje nasprotje, zvezo, razmerje, namesto narekovanja uvaja navedek premega govora, zamenjuje pomen minusa, zamenjuje odstavčne številke ali črke; dvodelni nestični pomišljaj loči vrinjeni stavki od drugega dela povedi; stični enodelni pomišljaj nadomešča predlog »do«; glej tudi navadni pomišljaj.

PORAVNAVA BESEDILA (alignment)

Besedilo je stavljeno oz. poravnano na različne načine, npr. na: levo naslonilo, desno naslonilo, polni format, sredinsko.

POSTSCRIPT (PostScript)

Programski jezik za opisovanje (določanje) besedila, slikovnega gradiva in oblike strani; neodvisen od strojne opreme; omogoča uporabo vektorskih oz. obrisnih pisav; glej tudi PDF.

POŠEVNA POTEZA (diagonal)

Značilna za črke: A, M, N, v, V, z, Z, ž, Ž, x, X, w, W.

POŠEVNICA (slash, virgule, solidus, slant)

Večinoma stično ločilo; nadomešča pomen: ali, oziroma, skozi, na, ulomljeno; zaznamuje mejo med deli besede, povedi; nestično ločilo zaznamuje verze, ki niso pisani v svojih vrsticah; glej tudi negativna poševnica.

PRAZEN PROSTOR (white space)

Nepotiskan oz. nezapolnjen prostor na strani oz. površini; pomemben element v grafičnem oblikovanju; glej tudi bel prostor, belina.

PRAZEN ROB; glej BEL ROB

PREČNA ČRTA (cross stroke)

Na obeh straneh ali samo na eni strani prosta poteza črke, značilna npr. za črke: E, f, t, T.

PREČNA POTEZA (cross bar)

Poteza črke, na obeh straneh omejena z drugima potezama, značilna npr. za črke: A, e, H.

PREHOD (bracket, serif bracket)

Povezuje osnovno ali tanko potezo črke s serifom.

PRESLEDEK OB ČRKI (side bearing, left and right side bearing)

Prostor na vsaki strani podobe črke; omogoča enakomerne presledke med skupaj postavljenimi črkami.

PRIREZOVANJE (kerning)

Izenačitev beline z zmanjševanjem prostorov med parom črk, npr.: Ta, Te, To, Va, AT, AV, FA, LV, LT, TA.

P-VIŠINA; glej SPODNJI ČRKOVNI PAS

R

RAMA (shoulder)

Zaobljena poteza, nadaljuje se v ravno potezo in ne v okroglo; značilna npr. za črke: a, f, h, j, n, P, R, t, u.

RAZLIČICA PISAVE (typeface, face)

Ena od različic črk določene vrste pisave, npr. times kurzivna črka; glej tudi črkovna vrsta; glej VRSTA PISAVE.

RAZMIK (line space, leading)

Prostor med vrsticami, merjen od črkovne črte ene vrstice besedila do črkovne črte druge vrstice besedila.

RAZMIKANJE (leading)

Povečevanje prostorov med vrsticami besedila; glej RAZMIK.

RAZPIRANJE (tracking)

Povečevanje prostorov med črkami; glej SPACIONIRANJE.

RAZPOREDITEV TIPK (keyboard layout, keyboard mapping)

Vrste tipk in njihova razvrstitev na tipkovnici; različni operacijski sistemi imajo različno razporeditev tipk, opazno v številu in razporeditvi posebnih krmilnih in funkcijskih tipk; črkovne tipke so razporejene po različnem vrstnem redu za različne jezike, npr. vrstni red QWERTY na ameriških tipkovnicah (tudi na slovenskih), vrstni red QWERTZ na nemških tipkovnicah (tudi na slovenskih).

RAZŠIRJENA ČRKA (extended, expanded)

Črka z razširjeno podobo črke; glej NAVADNA ČRKA.

RECTO (recto). Desna stran rokopisa, kodeksa; glej VERSO.

REKA (river)

Vertikalno povezan neprimerno povečan prazen prostor med besedami; opazno pri ozkih stolpcih besedila.

RENEŠANČNA ARABSKA ŠTEVILKA (old style figure, non-lining figure)

Številka, sega v vse tri črkovne pasove, ima renesančno obliko; glej tudi navadna arabska številka; glej ARABSKA ŠTEVILKA.

RENEŠANČNA PISAVA (old style, old face)

Spada v sklop dvodebelinskih pisav, zgornji serifi pri minuskulah b, d, h, i, j, k, l, m, n, p, r, u so poševni, pod kotom 45°, pri verzalkah prehajajo v rahlo zaokroženo glavno potezo; renesančne pisave se delijo v dve skupini: beneške renesančne pisave in francoske renesančne pisave.

REP (1. tail)

1. Značilna poteza v spodnjem delu majuskule Q; 2. glej PODALJŠEK NAVZDOL.

RIMSKA ŠTEVILKA (Roman numeral, Roman figure)

Črkovni znak (števka) za zapisovanje števil; uporabo določili Rimljani; znak se sme ponoviti največ trikrat, manjšo ali večjo vrednost dobimo z dodajanjem drugih znakov pred ali za osnovnim znakom; danes se uporablja npr. za: oštevilčenje poglavij, paginacijo v naslovni poli, imena vladarjev, ne pa v datumih za zapisovanje mesecev in le-

MICHAEL HUBER
GmbH München

**TISKARSKKE BARVE
VRHUNSKKE NEMŠKE KVALITETE**

Huber, Hostmann & Steinberg,
Gleitsmann, Stehlin & Hostag, Npi,
Info Lab

- **SKALNE** barve (Unicum®, Rapida®, Reflecta®, Resista®)
- **PANTONE®** osnovne nianse
- **HKS®** osnovne nianse
- **ROTO** heat in cold set barve
- **SPECIALNE** barve (Tyvek, Syntape, Folien)
- **ECO** barve
- **LAKI** (disperzijski, ofsetni, UV)
- pomožna sredstva
- **FLEKSO** barve na vodni in organski osnovi

**SVETOVANJE
IN SERVIS**

**SEDEŽ V
LJUBLJANI**

TORAY

polimerni klišeji za vodno razvijanje (torelief, toreflex) in Dantex razvijalni stroji.

**MEŠALNICA
OFSETNIH
TISKARSKIH
BARV**

- mešanje iz barvnih koncentratov
- maksimalna pigmentacija barv
- odlična kakovost
- barve tipa sveže, folije, plakatne, brez vonja (tudi dc), uv
- kratki roki izdelave

Zastopa in prodaja

PERLA d.o.o., Motnica 2, IOC Trzin

1236 Trzin, tel. 01 563 74 26, faks 01 563 74 27
elektronska pošta: perla@siol.net

tnic; pomen rimskih števil: I je 1, V je 5, X je 10, L je 50, C je 100, D je 500, M je 1000; glej ARABSKA ŠTEVILKA.

RIP (RIP; Raster Image Processor)

Kratice za procesni računalnik; spreminja tipografske in druge grafične elemente v elementarne točke, kakor ustreza ločljivosti izpisovalnika.

RISANA PISAVA (graphic)

Pisava, posneta po pisavah, napisanih s čopičem, trsko ipd.

ROKA; glej ZGORNJI KRAK

ROKOPISNA PISAVA (script)

Pisava, posneta po kaligrafskih pisavah, napisanih z različnimi pisali.

S

SERIF (serif)

Nastavek pri potezi črke; različne vrste pisav imajo različno oblikovane serife, ločimo: obli serif, oglati serif, trikotni serif, tanek serif, serif ostrega prehoda, zaobljen serif, kljunast serif.

STAVLJENJE

SERIF OSTREGA PREHODA (unbracketed serif, abrupt serif)
Prehod med potezo in serifom je nenaden, oster; glej **SERIF**.

SGML (SGML; Standard Generalized Mark-up Language)
Kratika standardiziranega občega jezika za označevanje; standard za zaznamovanje strukture jezika v dokumentu; glej tudi **HTML**.

SIGNATURA (1. signature mark, signature title, folio signature; 2. nick)
1. Oznaka na dnu prve strani knjigoveške pole, zaporedna arabska številka knjigoveške pole, stoji pred normo v isti vrsti; v pomoč knjigovezu, da lahko pravilno, po vrstnem redu, zbere knjigoveške pole v knjižni blok, signaturo lahko dobi še tretja stran knjigoveške pole, poleg številke mora biti še zvezdica (asterisk); glej **NORMA**; 2. polkrožna ali pravokotna zarez (ena ali dve), vrezana v svinčeno deblo črke.

SIROTA; glej **PANKRT**

SKUPINA PISAV (group of typefaces)
Več vrst ali družin pisav skupaj, med seboj so si podobne po značaju ali slogu, npr. francoske renesančne pisave; glej tudi črkovni slog, črkovna skupina.

SLIKOVNA PISAVA (dingbats)
Pisava z naborom dekorativnih okrasov, simbolov, puščic, fleuronov ipd., ne vsebuje črkovnih ali številčnih znakov; glej **PI PISAVA**.

SPACIONIRANJE; glej **RAZPIRANJE**

SPODNJA ČRTA (descender line)
Spodnja meja črkovne podobe, ki sega v spodnji črkovni pas.

SPODNJI ČRKOVNI PAS (descender)
Spodnji del v štirilinijskem sistemu, obsega npr. višino podaljškov minuskul navzdol; glej tudi **p-višina**.

SPODNJI KRAK (leg, downstroke)
Poševna poteza, poteka od zgoraj navzdol in je spodaj prosta, npr. pri črkah: k, K, R; glej tudi **noga**.

SPODNJI-ZGORNJI NAREKOVAJ (split-level inverted quotation marks)
Desno- in levostično ločilo; v rabi v slovenščini, npr. tudi v nemščini, ne v angleščini; glej **NAREKOVAJ**.

S-POTEZA (spine)
Osrednji del črk: s, S, š, Š; pri pisavah s tankimi in podebeljenimi potezami je ta poteza podebeljena.

SREDINSKA PIKA (bullet)
Tipografsko znamenje (•); uporablja se npr. pri: naštevanju, odstavčnem razporejanju besedila.

SREDINSKO STAVLJENJE (centred)
Posamezne vrstice besedila so neenakomerno dolge, niso poravnane ne na levi, ne na desni strani, od navidezne vertikalne sredinske osi meri vrstica besedila enako na levo in na desno stran; glej **PORAVNAVA BESEDILA**.

SREDNJA ČRTA (waistline, x-line). Zgornja meja srednjega črkovnega pasu.

SREDNJI ČRKOVNI PAS (x-height)
Srednji del v štirilinijskem sistemu, obsega višino minuskul brez podaljškov ali višino kapitelk; glej tudi **x-višina**.

SREDNJI NAREKOVAJ (reversed guillment)
Desno- in levostično ločilo; v rabi v slovenščini, npr. tudi v nemščini, ne v angleščini; glej **NAREKOVAJ**.

STAVEK (composition)
Postavljeno besedilo, predloga za tisk; oblika postavitve besedila npr.: gladki ali knjižni stavek, časopisni stavek, razporejeni stavek, izpikčani stavek, stavek formul, akci-

denčni stavek; pri ročnem in strojnem stavljenju so še izrazi: ročni in strojni stavek, postaviti, odtisniti, podreti, razmetati stavek; tudi izraza: fotostavek, računalniški stavek.

STOLPEC (column)
Ozek pravokotni prostor, namenjen stavljenju besedila; navadno na strani več stolpcev; njihova širina in prazen prostor med njimi določajo širino zrcala; razporeditev besedila v stolpce je značilna za časopise in revije; glej **ZRCALO**.

STOPNJA ČRKE; glej **VELIKOST ČRKE**

SVETLA ČRKA (extra light)
Črka z zelo stanjšanimi potezami; glej **NAVADNA ČRKA**.

SVETOVNI SPLET (World Wide Web)
Informacijski sistem; zasnovan na izmenjavi dokumentov **HTML** med internetnimi strežniki in prikazovanju informacij v odjemalnih programih (spletnih pregledovalnikih); za izmenjavo besedila uporablja protokol **HTTP**; glej tudi **HTML**, **HTTP**; glej **INTERNET**.

SVINČENI ULITEK; glej **DEBLO**

Š

ŠIRINA ČRKE (body width)
Širina črkovne podobe skupaj s presledkoma ob njej.

ŠIRINA ČRKOVNE PODOBE (character width)
Širina črkovne podobe brez presledkov ob njej.

ŠIRINA REZA; glej **PODEBELITEV**

T

TANEK SERIF (hairline serif)
Serif je tanka črtica, prehod med potezo in serifom je oster; značilen za klasicistične pisave; glej **SERIF**.

TANKA ČRKA (light)
Črka s stanjšanimi potezami; glej **NAVADNA ČRKA**.

TANKA POTEZA (hairline)
Značilna predvsem za pisave s tankimi in podebeljenimi potezami; glej **OSNOVNA POTEZA**.

TEKST (paragon)
Ime za stopnjo pisave velikosti 20 enot; glej **TIPOGRAFSKI MERSKI SISTEM**.

TERCIJA (great primer)
Ime za stopnjo pisave velikosti 16 enot; glej **TIPOGRAFSKI MERSKI SISTEM**.

TIPOGRAFIJA (typography)
Veda o oblikovanju črk, pisav, besedila; oblikovanje črk, pisav, besedila.

TIPOGRAFSKA ENOTA (point)
Dvanajstina cicera; v Didotovem merskem sistemu enota (zaokroženo) meri 0,376 mm, 1 mm obsega 2,66 enote; v novem Didotovem sistemu enota meri 0,375 mm, 1 mm obsega 2,67 enote; glej tudi **enota**.

TIPOGRAFSKA TONSKA VREDNOST (typographic tonal density, typographic colour/color)
Barvna podoba tipografije, pokritost kake površine s tipografijo, izražena kot relativna vrednost barve na kvadratnem centimetru ali palcu; glej tudi tipografski barvni ton.

TIPOGRAFSKI BARVNI TON; glej **TIPOGRAFSKA TONSKA VREDNOST**

TIPOGRAFSKI KONTRAST (contrast)
Razmerje v podebelitvi vertikalnih in horizontalnih potez črke; npr. vrsta pisave bodoni

ima velik tipografski kontrast, vrsta pisave helvetica pa majhen tipografski kontrast; glej tudi kontrast.

TIPOGRAFSKI MERSKI SISTEM (typographic system)

Merski sistem, uporablja se v tipografiji in grafični industriji, ločimo: Didotov oz. normalni merski sistem, novi Didotov sistem, anglosaški merski sistem in DTP merski sistem.

TIPOMETER (typometer)

Tiskarsko merilo iz kovine ali plastike; merilo iz kovine, dolgo 300–500 mm, ima na eni strani vgravirano skalo v cigerskih, nonparejskih in četrtpetitnih (2 enoti) enotah in na spodnjem delu skalo v metrskem sistemu, na drugi strani ima vgravirano skalo v petitnih in garmondnih enotah; merilo iz prozorne plastike, dolgo 300 mm, ima enake skale odtisnjene na eni strani.

TRETJINEC (three-to-em, thick)

Tretjina celca; glej CELEC.

TRI PIKE (ellipsis points, three dots, three periods)

Levostično ali nestično ločilo; zaznamujejo izpuščeno besedilo, del izpuščene besede; nadomeščajo dvodelni pomišljaj za vrinjeni stavek; za tremi pikami ni četrte pike kot končnega ločila.

TRIKOTNI SERIF (wedge serif)

Serif trikotne oblike; redke pisave imajo tako oblikovane serife; glej SERIF.

U

UHO (ear)

Manjši dodatek pri okrogli potezi, pri nekaterih vrstah pisav ga ima minuskula g.

ULTRA KREPKA ČRKA (black)

Črka z ekstremno močno podebeljenimi potezami; glej NAVADNA ČRKA.

ULTRA SVETLA ČRKA (ultra light)

Črka z ekstremno stanjšanimi potezami; glej NAVADNA ČRKA.

UMIK (indent)

Prazen prostor na začetku odstavka, označuje začetek novega odstavka; ločimo: normalen umik (v velikosti celca), večji umik, izpostavljen umik; besedilo novega odstavka se lahko začne brez umika (npr. v časopisih); glej tudi izpostavljen umik.

UNICODE; glej NABOR ZNAKOV UNICODE

V

VDOVA (1. widow; 2. hypho)

1. Zadnja vrstica odstavka in hkrati prva vrstica na novi strani ali v novem stolpcu; glej PANKRT; 2. zadnja vrstica odstavka (hkrati prva vrstica na novi strani ali v novem stolpcu) vsebuje samo zadnji del deljene besede; glej PANKRT.

VEJICA (comma). Levostično nekončno ločilo; loči stavke, naštevanja.

VEKTORSKA PISAVA (outline, vector font)

Pisava ni definirana bitno, temveč z množico ravnih in ukrivljenih črt; značilni so gladki robovi pri različnih velikostih; mogoče jo je poljubno povečevati ali pomanjševati; uporabna v različnih izhodnih napravah; ločimo pisave: PostScript, TrueType; glej tudi obrisna pisava; glej BITNA PISAVA.

VELIKOST ČRKE (body size)

Velikost podobe črke skupaj z mesom nad in pod njo; glej STOPNJA ČRKE.

VELIKOST DEBLA (body size)

Velikost oz. stopnja (svinčene) črke skupaj z mesom; uporaben izraz za svinčene črke; glej tudi velikost stožca; glej VELIKOST ČRKE.

VELIKOST STOŽCA; glej VELIKOST DEBLA

VELIKOST VERZALKE (cap height)

Višina verzalke, obsega srednji črkovni pas in večino ali ves zgornji črkovni pas, izjemoma vse tri črkovne pasove; glej H-VIŠINA.

VERSO (verso)

Leva stran rokopisa, kodeksa; glej RECTO.

VERTATUR (inverting mark)

Korekturno znamenje, pomeni: obrniti; uporaben za korekturo ročnega stavka.

VERZALKA (capital letter, uppercase letter); glej MAJUSKULA

VEZ (link)

Navadno krajša poteza, povezuje dve drugi potezi oz. dva dela črke; npr. pri minuskuli g vez povezuje okroglo potezo in zanko.

VEZAJ (hyphen)

Stično ali nestično ločilo; kratka črtica za vezanje besednih zvez (stično), dvojnih oseb- nih imen (stično), dvojnih pokrajinskih imen (nestično); glej tudi deljaj.

VIDEZ ZNAKA; glej GLIF

VINJETA (vignette)

Okrasek, uporablja se na začetku ali na koncu besedila, navadno poglavja.

VIŠINA HRBTA (shoulder height)

Razdalja od glave do podnožja ali noge svinčenega ulitka.

VPRAŠAJ (question mark)

Levostično končno ali nekončno ločilo; končno ločilo zaznamuje vprašalno poved; nekončno ločilo je vedno znotraj oklepajev, zaznamuje poudarjen dvom.

VRAT; glej PODALJŠEK NAVZGOR

VRH ČRKE (apex)

Zgornji del črkovne podobe, pri nekaterih pisavah sega prek črte verzalke, npr. pri majuskuli A.

VRSTA PISAVE (typeface family, family, font family)

Vse različice pisave enega imena, npr.: svetla, navadna, polkrepka, krepka in kurzivna times; starejši izraz: družina; glej tudi družina pisav, črkovna družina.

VRSTIČNIK (composing stick, setting stick)

Podolgovat predalček za ročno stavljenje, dolg od 150 do 600 mm, brez sprednje stranice, desna stranica je nepremična, leva pa premična z zapiralnim mehanizmom, dno vrstičnika je široko od 35 do 40 mm (od 9 do 10 garmondnih vrst), stranice so visoke od 13 do 15 mm.

VZORČNIK ČRK (type specimen, specimen sheet)

Enolistni ali navadno obsežnejši prikaz pisav, predstavlja posamezne vrste pisav in njihove različice.

W

WYSIWYG (WYSIWYG; What You See Is What You Get)

Kratka za: to, kar vidiš na zaslonu, se upodobi tudi na izpisu, odtisu; uporabniški vmesnik, omogoča takojšen pregled tipografskih elementov na zaslonu brez njihovega kodnega zapisa, temveč enako, kot bodo npr. izpisani, odtisnjeni.

X

XML (XML; Extensible Markup Language)

Kratka za razširljivi označevalni jezik; univerzalna oblika zapisa za strukturirane dokumente; standard za zapis podatkov, kateri se prenašajo po internetu brez informacije o samem spletnem oblikovanju; glej tudi HTML.

X-VIŠINA; glej SREDNJI ČRKOVI PAS

Z

ZAČETNA POTEZA (terminal)

Prva poteza črke; začetna poteza je lahko tudi kaplja oz. krog.

ZAKLJUČNA POTEZA (final, terminal)

Končna poteza črke; pri različnih pisavah različna, pri pisavah s tankimi in podebeljenimi potezami je zaključna poteza vedno tanka.

ZANKA (loop, bowl)

Spodnji del minuskule g; značilna samo za nekatere vrste pisav.

ZAOBLJEN SERIF (slur serif)

Serif z zaobljenim, neravnim zaključkom; glej SERIF.

ZASLONSKA PISAVA (screen font)

Pisava, ki je namenjena prikazovanju na zaslonu; splošno je lahko katera koli pisava, pogosto so to bitne pisave; pri večjih stopnjah črk se prikazuje z vektorskimi pisavami; glej BITNA PISAVA, VEKTORSKA PISAVA.

ZAVITI OKLEPAJ (brace, curly bracket)

Uporaben predvsem v matematičnih delih in pri večkratnih ponovitvah oklepaja v oklepaju; glej OKLEPAJ.

ZGODNJA LINEARNA PISAVA (grotesque)

Spada v sklop enodebelinskih pisav; podskupina linearne pisave; manjša razlika v podebelitvi potez; glej LINEARNA PISAVA.

ZGORNJA ČRTA (ascender line)

Zgornja meja črkovne podobe, ki sega v zgornji črkovni pas.

ZGORNJI ČRKOVNI PAS (ascender)

Zgornji del v štirilinijskem sistemu, obsega npr. višino podaljškov minuskul navzgor; glej tudi k-višina.

ZGORNJI KRAK (arm, upstroke)

Poševna poteza, poteka od spodaj navzgor in je zgoraj prosta, npr. pri črkah: k, K; glej tudi roka.

ZGORNJI NAREKOVAJ (quotation mark)

Desno- in levostično ločilo; v rabi v angleščini, ne v slovenščini; glej NAREKOVAJ.

ZNAK (character)

Posamezni element nabora znakov pisave, sestavljen iz enega ali več glifov, npr. akcent je en glif, pripadajoča črka drugi glif, skupaj tvorita znak; glej tudi glif.

ZNAKOVNA KODA (character code)

V računalniški pripravi besedila pomeni določen črkovni ali nečrkovni znak, katerega koda predstavlja, npr. decimalna znakovna koda 97 predstavlja črko »a«; glej KODIRANJE ZNAKOV.

ZNAMENJE ZA MINUTO (prime)

Tipografsko znamenje (′), simbol za minuto, v angleškem jeziku tudi za čevelj in tipografsko enoto; glej ZNAMENJE ZA SEKUNDO.

ZNAMENJE ZA SEKUNDO (double prime)

Tipografsko znamenje (″), simbol za sekundo, v angleškem jeziku tudi za palec; glej ZNAMENJE ZA MINUTO.

ZOBČANJE KRIVULJ (aliasing)

Premajhna ločljivost prikaza povzroči nazobčanost poševnih črt in krivulj; glej tudi nazobčanje krivulj; glej GLAJENJE KRIVULJ.

ZOŽENA ČRKA (condensed, compressed)

Črka z zoženo podobo črke; glej NAVADNA ČRKA.

ZRCALO (layout)

Potiskan del strani brez mrtve paginacije in podaljškov, ki segajo čez pravokotni ali kvadratni lik ploskve; glej tudi mreža; glej BEL ROB.

Ž

ŽLEBIČ (groove)

Ozka zareza na dnu svinčenega ulitka, poteka po sredini širine ulitka.

Klementina MOŽINA

Univerza v Ljubljani

OPOMBA

* Računalniški program za grafično pripravo, ki ga uporabljamo, in izbrana pisava na žalost ne omogočata uporabe pravih tipografskih ligatur.

LITERATURA IN VIRI

Adobe Glossary of Typographic Terms

<<http://store.adobe.com/type/topics/glossary.html>>, 22. 7. 2005

Baines, P., Haslam, A.

Type & typography

London: Laurence King Publishing, 2002

Bernard, M., Peacock, J.

Dictionary of Printing and Publishing

Leatherhead: Pira International, 2000

Blejec, M.

Priročnik za ročne stavce

Ljubljana: Združenje grafičnih podjetij Jugoslavije, sekcija za LRS, 1957

Bringhurst, R.

The Elements of Typographic Style

Vancouver: Hartley & Marrks Publishers, 2002

Campbell, A.

The Designer's Lexikon

London: Cassell & Co., 2000

Collin, P. H.

Dictionary of Printing and Publishing

Middlesex: Peter Collin Publishing, 1997

Faiola, A.

Typography Primer

Pittsburg: GATF Press, 2000

Felici, J.

The Complete Manual of Typography

Berkeley: Adobe Press in Peachpit Press, 2003

Hart's rules for compositors and readers at the University Press Oxford

Oxford: Oxford University Press, 1999

Jaspert, W. P., Berry, W. Y., Johnson, A. F.

Enciclopedia of Typefaces

London: Cassell & Co, 2001

Karrow, P.
Font Technology: Description and Tools
Berlin: Springer Verlag, 1994

Kipphan, H.
Handbook of Print Media
Berlin: Springer Verlag, 2001

Knuth, D. E.
Digital Typography
Stanford: CSLI Publications, 1999

Kumar, M.
Tehnologija grafičnih procesov
Ljubljana: (neobjavljeno besedilo), 2005

Lawson, A.
Anatomy of a Typeface
Boston: David R. Godine, 2002

Leksikon računalništva in informatike
Ljubljana: Pasadena, 2002

McLean, R.
Typography
London: Thames and Hudson, 1996

Mihalek, O.
Stavec in njegovo delo
Ljubljana: Prosvetni odsek zvezvega tajništva grafične industrije, 1946

Možina, K.
Barva v tipografiji
Interdisciplinarnost barve, 1. del, v znanosti
Maribor: Društvo koloristov Slovenije, 2001, str. 341–364

Možina, K.
Knjižna tipografija
Ljubljana: Filozofska fakulteta in Naravoslovnotehniška fakulteta, 2003

Mrak, S.
Ročni stavec, 2. del
Ljubljana: Šolski center tiska in papirja, 1972

Mrak, S.
Tehnologija stavljenja 3
Ljubljana: Tehniška založba Slovenije, 1980

Paradiž, J.
Ročni stavec, 1. del
Ljubljana: Šolski center tiska in papirja, 1971

Romano, F. J., Romano, R. M.
Encyclopedia of Graphic Communication
Upper Saddle River: Prentice Hall, 1998

Romano, F. J.
Professional Prepress, Printing, and Publishing
Upper Saddle River: Prentice Hall, 1999

Ruder, E.
Typographie
Ljubljana: Partizanska knjiga, 1977

Slovenski pravopis
Ljubljana: ZRC SAZU, 2001

Slovenski pravopis
Ljubljana: ZRC SAZU, 2003

Smeijers, F.
Counterpunch
London: Hyphen Press, 1996

Speirs, H.
Introduction to Prepress
Leatherhead: Pira International, 2003

KEMOLIT, ofsetne plošče,
GRAFIČNI PREPARATI,
OFSETNE TISKARSKÉ BARVE,
BAKRO in FLEKSO tiskarske barve

CINKARNA
Celje, d. d.
Kidričeva 26, p.p. 1032, 3001 Celje,
tel.: 03 427 62 18, fax: 03 427 62 93,
www.cinkarna.si, e-mail: info@cinkarna.si

Spikermann, E., Ginger, E. M.
Stop Stealing Sheep & Find Out How Typography Works
Indianapolis: Adobe Press, 2002

Tracy, W.
Letters of Credit: A View of Type Design
Boston: David R. Godine, 2003

The Chicago Manual of Style
Chicago: The University of Chicago Press, 2003

Typography Glossary
<<http://www.redsun.com/type/glossary>>, 22. 7. 2005

Veliki slovar tujk
Ljubljana: Cankarjeva založba, 2002

Žiljak, V.
Računalniški fotostavek
Ljubljana: PIS tiska in papirja, 1988

Žiljak, V.
Namizno založništvo
Ljubljana: Splošno združenje grafične, grafično predelovalne industrije, časopisne in založniške dejavnosti ter knjigotrštva Slovenije; Odbor za grafično dejavnost, 1989

Graficar
www.delo.si/graficar